

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**76-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

14 травня – 23 травня 2024 р.

РИЗИКИ У БЮДЖЕТУВАННІ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

Для рішень, які приймаються в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності, в тому числі й при плануванні та бюджетуванні, характерні невизначеність та обмеженість в інформації. Тому ризик у прийнятті рішень на різних рівнях управління існує як суб'єктивно, так і об'єктивно, незалежно від того, враховують його чи ні при прийнятті управлінських рішень й в процесі бюджетування.

Ризик існує на всіх рівнях управління (стратегічний, поточний, оперативний) та в центрах відповідальності й виникає внаслідок наявності факторів невизначеності, заздалегідь непередбачених обставин [1]. Проте ризик може мати місце не тільки там, де є можливість вибору, але й там, де реальні альтернативи відсутні.

Ризик – це невизначеність, яка має ймовірнісний характер настання. Її можна змінити, а отже, й запобігти їй і, як наслідок, уникнути чи мінімізувати відповідні втрати. Ризик визначається як відхилення очікуваних результатів від середнього чи прогнозного значення. Його можна розглядати як імовірність отримання збитків при оцінюванні змін очікуваного доходу. В зарубіжній та вітчизняній спеціалізованій літературі ризик розглядається як імовірнісна категорія.

Фактори ризику – це умови, які можуть спонукати виникнення причин ризику, при цьому причини є прогнозованими, а фактори піддаються управлінню.

До зовнішніх факторів ризику відносяться ті, які зумовлені причинами, не пов'язаними безпосередньо з діяльністю даного підприємства, залежать від економічного і політичного стану в країні, техногенних і стихійних впливів. Імовірність їх настання та обсяги впливу на бюджетні показники під час їх затвердження та складання бюджету можуть бути невідомими. Проте підприємству необхідно враховувати ймовірність їх настання та можливі наслідки, вдаючись до експертних оцінок чи методів кількісного прогнозування та моделювання [2].

Внутрішніми факторами ризику є фактори, що виникають у результаті діяльності організації (структурного підрозділу, працівників), тобто такі, що пов'язані з об'єктами управління (неналежне виконання функціональних обов'язків працівниками, прийняття хибних рішень керівниками підрозділів-центрів фінансової відповідальності, невиконання зобов'язань постачальниками та замовниками тощо), і можуть призвести до суттєвих відхилень значень бюджетних показників від фактично отриманих.

Управління ризиком присутнє в кожному управлінському рішенні, яке розробляється чи приймається. Це процес підготовки і реалізації заходів зі зниження ймовірності настання певних обставин й мінімізація їх впливу на об'єкти бюджетування. З допомогою моделей управління ризиками вирішуються ряд завдань.

Процес управління ризиком у бюджетуванні складається з технологічних та управлінських операцій. Це зокрема:

1) виявлення ризику (виявлення джерел ризику, можливих ризикових ситуацій, пов'язаних з несприятливим розвитком певних ситуацій і результатом яких може бути недосягнення поставлених цілей);

2) ідентифікація ризику (віднесення ризику до певної класифікаційної групи ризиків, що дає змогу встановити склад ризиків і характер їхнього впливу);

3) аналіз ризику (аналізується можливість і направленість прояву ризику в їх системному взаємозв'язку);

4) оцінювання ризику (оцінюються ймовірність настання певних несприятливих ситуацій та можливі наслідки);

5) вибір способу запобігання ризику чи мінімізації його впливу (розроблення організаційно-технічних заходів із метою уникнення настання несприятливих ситуацій чи мінімізації втрат);

б) оцінювання економічної ефективності зниження ризику (здійснюється порівняльна оцінка витрат на превентивні заходи з прогнозованими збитками від настання ризикових ситуацій. Встановлюються зони допустимого ризику) [1].

Таким чином, у процесі фінансово-господарської діяльності, зокрема в бюджетуванні, існує невизначеність та обмеженість інформації. Це призводить до ризику, що може мати як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. Ризик виникає через зовнішні та внутрішні фактори невизначеності, які можуть вплинути на фінансові результати підприємства.

Управління ризиком є необхідною складовою процесу прийняття управлінських рішень та формування бюджетів, а також дозволяє забезпечити стабільність та успішність діяльності підприємства. Це процес, який допомагає уникнути чи зменшити вплив негативних обставин на фінансовий стан підприємства.

Література

1. Кравченко В.А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу. Вісник Запорізького національного університету. 2018. № 1(3). С. 63–70.

Свистун Л.А. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового планування на підприємстві. Економіка і регіон: зб. наук. праць. - 2016. - № 3. - С.13-21.